WO2Net

Stichting WO2Net: weet ons te vinden voor…

Vanuit al lopende projecten en activiteiten[1] heeft WO2Net kennis en ervaring opgedaan – vooral waar het gaat om het bij publiek brengen van digitale informatie en bronnen over WO2. Die kennis stelt WO2Net graag beschikbaar voor het brede WO2-veld. Daarnaast kijken we welke nieuwe initiatieven we samen met partners in het veld kunnen initiëren en realiseren, en die bijdragen aan het vergroten van het publieksbereik van de sector. In deze notitie geven we een overzicht van kennis en opgedane ervaring die we actief willen inzetten en op welke manier, om zo concreet aan te geven waarvoor WO2-instellingen individueel én de WO2-sector als geheel, bij WO2Net terecht kunnen.

Het overkoepelend uitgangspunt daarbij is altijd dat we proactief willen inspelen op vragen en behoeften die opkomen vanuit 'het veld', op ontwikkelingen in de samenleving en op trends in technologie en wetenschap.

…het digitale en online domein

WO2Net heeft binnen het digitale en online domein toegevoegde waarde voor individuele instellingen, organisaties en makers langs de drie erfgoedlijnen die het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) identificeert: Houdbaar, Bruikbaar en Zichtbaar.

1. Houdbaar

Houdbaarheid heeft te maken met alles wat ertoe dient (digitaal) erfgoed duurzaam te bewaren voor de toekomst. Dan gaat het om de volgende activiteiten:

- **Digitalisering**
  Digitalisering van archieven en collecties is essentieel voor het behoud én het gebruik ervan. Het zijn immers de bronnen van waaruit we WO2-geschiedenis kunnen overbrengen. Maar lang niet alle instellingen beschikken over voldoende expertise binnen de eigen organisatie om digitaliseringsprojecten op te zetten, en structurele middelen en tijd ontbreken ook vaak. WO2Net werkt daarom aan een vervolg op het al gerealiseerde 'Deltaplan'-project, samen met SMH en andere partijen in het WO2-netwerk.

[1] Vanaf 2014: beheer en ontwikkeling Oorlogsbronnen.nl, en vanaf 2022 bijdragen aan de realisatie van Oorlog voor de Rechter, Programma Indisch Erfgoed en het Deltaplan.

WO2Net kan daarnaast individuele instellingen rondom digitalisering van WO2-collecties:

➔ Doorverwijzen naar financieringsmogelijkheden voor digitalisering.
➔ Suggesties doen voor mogelijke commerciële aanbieders van digitalisering.
➔ Meekijken, adviseren en indien nodig doorverwijzen naar informatie en experts bij de voorbereiding van documenten, objecten, foto's voor digitalisering.
➔ Optreden als penvoerder bij netwerk-brede initiatieven voor gezamenlijke digitaliseringsaanvragen (vergelijkbaar met het Deltaplan-project).

- **CollectieOverleg**
  WO2Net organiseert tweemaandelijks het online CollectieOverleg waarbij WO2-(erfgoed)instellingen en archief-beherende instellingen bij elkaar worden gebracht om thema's te bespreken en kennis te delen over WO2-collectiebeheer en -presentatie. De nadruk ligt hierbij op actuele thema's en vraagstukken die relevant zijn voor meerdere instellingen. Aanmelding voor deelname en suggesties voor thema's en gespreksonderwerpen bij: thomas.van.maaren@wo2net.nl.

- **CollectieLoket**
  Met het CollectieLoket (collectieloket@wo2net.nl) biedt WO2Net individuele instellingen de mogelijkheid om hun collectievraagstukken voor te leggen voor advies of hulp. Als WO2Net het vraagstuk niet zelf kan afhandelen, wordt de vragensteller in contact gebracht met experts of organisaties die dat wel kunnen.

Wat doen we niet?

- Het financieren van digitaliseringstrajecten van individuele instellingen.
- Projectleiding van digitaliseringstrajecten van individuele instellingen.

2. Bruikbaar

Steeds meer technieken stellen ons in staat om WO2-erfgoed goed vindbaar te maken en bruikbaar voor mens en machine. WO2Net biedt hierin expertise op de volgende gebieden:

- **Collectiedata publiceren**
  WO2Net begeleidt instellingen bij het aanbieden van collectiedata aan Oorlogsbronnen.nl en Onsland.nl[2]. We bezoeken instellingen om samen te kijken welke archieven en collectiedata goed passen in deze twee digitale platforms, en wat er technisch voor nodig is om die koppeling ook te maken. We leveren advies, ook waar het gaat om het goed instrueren van leveranciers van de aanbiedende instellingen, zodat de koppelingen zonder belemmeringen gemaakt kunnen worden.

  WO2Net werkt zelf zoveel mogelijk met Linked Open Data, omdat daarmee collecties breder beschikbaar komen en er altijd een verwijzing is naar de bron van de informatie. Vanuit die ervaring adviseren we WO2-instellingen over vragen als:
  - ➔ Wat is de meerwaarde van het publiceren van collectiedata als LOD?
  - ➔ Welke software/platform biedt hiervoor mogelijkheden?
  - ➔ Welke datamodellen en standaarden dien je te gebruiken om zo goed mogelijk aansluiting te vinden bij de netwerk-brede initiatieven uit de WO2-herinneringssector?
  - ➔ Hoe modelleer ik data over personen (PiCo)?
  - ➔ En hoe modelleer ik geografische informatie voor op kaarten?

  Daarnaast adviseert WO2Net over het gebruik van de WO2-thesaurus en de Indisch Erfgoed Thesaurus. Beide thesauri helpen de sector om uniformer archieven en collecties te registreren, waardoor het veel makkelijker wordt om die data met elkaar te koppelen en de vindbaarheid van WO2-collectieobjecten te vergroten. Beide thesauri worden door WO2Net en het NIOD beheerd, gebruikt en voortdurend verrijkt en uitgebreid. We helpen en adviseren WO2-instellingen bij het in gebruik nemen van de WO2-thesaurus. Ook kijken we dan of deze twee thesauri nog verder uitgebreid kunnen worden met bijvoorbeeld plaatsnamen, gebeurtenissen en persoonsinformatie die juist op die specifieke collectie betrekking hebben. Zodat vervolgens weer andere collectie-items van collega WO2-instellingen op die manier weer gevonden en verbonden kunnen worden. Werkt een organisatie met eigen thesauri? Dan adviseren we graag over hoe deze te verbinden met de WO2-thesaurus en de Indisch Erfgoed Thesaurus.

[2] Onsland.nl is een website in beheer van het Indisch Herinneringscentrum en WO2Net, waarop erfgoedcollecties en informatie worden samengebracht rondom de gedeelde geschiedenis van Nederland en Indonesië. De website is in 2024 gelanceerd.

- **Collectiedata hergebruiken**
  Collecties worden primair geregistreerd voor eigen gebruik; op die manier zijn collectie-items goed vindbaar en is belangrijke informatie over herkomst en context goed vastgelegd. Maar die metadata zijn vaak ook nog op andere manieren in te zetten. Zo kunnen eigen data, en/of die van andere instellingen (als die als Linked Open Data worden aangeboden) ook gebruikt worden in museale toepassingen of voor het maken van data stories die op de eigen website geplaatst worden. Daarnaast kunnen andere databronnen uit het WO2-netwerk gebruikt worden voor het verrijken van de eigen collectie, bijvoorbeeld door de persistente links[3] van de meer dan 700.000 persoonsreconstructies uit Oorlogsbronnen.nl op te nemen in de collectiebeschrijvingen van eigen bronnen. Op die manier is het mogelijk om allerlei bronnen (die van de eigen instelling én die van andere instellingen) aan dezelfde persoon te koppelen. Voor vragen of advies over hergebruik van collectiedata, of als er ideeën zijn voor een mooi project waarin collectiedata worden hergebruikt: neem contact op met: jesse.de.vos@WO2Net.nl.

- **Crowdsourcing**
  Vrijwilligers kunnen van grote waarde zijn bij het online verwerken van grote hoeveelheden informatie, bijvoorbeeld het metadateren of beschrijven van archiefstukken of collecties. WO2Net heeft ervaring met dit soort crowdsource-projecten[4] en kan andere partijen ondersteunen bij het opzetten daarvan. Bijvoorbeeld door te adviseren over de keuze van het crowdsourcingplatform, het bepalen van de juiste invoervelden, het schrijven van een goede instructie voor de vrijwilligers, en waar rekening mee moet worden gehouden bij de dagelijkse begeleiding ervan. Voor meer informatie, mail: susan.de.thouars@wo2net.nl.

- **Het inzetten van AI voor het toegankelijk maken van archieven en collecties**
  Concrete toepassingen van Artificial Intelligence (AI) hebben in de afgelopen jaren een enorme vlucht genomen. Dit biedt nieuwe kansen voor (archief-)ontsluiting en collectieverrijking. WO2Net houdt de ontwikkelingen nauwgezet bij en is betrokken in projecten waar deze technieken worden toegepast. We delen deze opgedane kennis graag met het netwerk en kunnen ook als penvoerder optreden voor netwerk-brede initiatieven waarin dergelijke technieken een rol spelen.

[3] Bij persistente links wordt de garantie gegeven dat die altijd zullen linken naar dezelfde informatie, in dit geval een persoon. Dit maakt het mogelijk om op een duurzame manier koppelingen te maken met informatie en bronnen van verschillende aanbieders.
[4] Een actueel voorbeeld is het crowdsourcingproject in samenwerking met het CBG | Centrum voor Familiegeschiedenis, waarbij de index van het Indisch Oud-Paspoortarchief wordt verbeterd.

Enkele voorbeelden van deze technieken:

- *Document classificatie*: archieven bestaan vaak uit dossiers met daarin allerlei soorten documenten. Na digitalisering zijn er mogelijkheden om deze te classificeren op basis van kenmerken van de scans. Hiermee wordt het zoeken door een dergelijk archief weer verbeterd.

- *Automated Text Recognition* (ATR): herkenning van getypte en geschreven tekst is geen nieuwe technologie meer. Wel is deze nog sterk verbeterd in recente jaren en toegankelijker geworden, ook voor kleinere instellingen.

- *Beeldherkenning*: door beeldcollecties geautomatiseerd te taggen op basis van het getoonde worden deze beter vindbaar.

Naast de kansen die AI biedt, zijn er ook ethische vragen waar je je als gebruiker van AI-toepassingen toe moet verhouden: wie was eigenaar van de data waarop de algoritmes getraind zijn? Zijn AI-tools betrouwbaar? Zitten er vooringenomenheden/bias in de algoritmes? Ook over dit soort vraagstukken denken we mee, bevragen we experts en faciliteren we discussie en debat.

3. Zichtbaar

WO2-erfgoed en verhalen zijn zowel online, als in een museale setting en op andere fysieke plekken te zien. Wat is hier de toegevoegde waarde van WO2Net?

- **Zien begint bij zoeken**
  Veel gebruikers met een interesse in WO2 hebben niet direct een concrete zoekvraag. Ook beginnen ze niet met het speuren in primaire bronnen. Ze ‘ontdekken en browsen’, vaak langs de lijnen van gebeurtenissen, plaatsen en/of personen. WO2Net zet, bij het online presenteren van informatie over de Tweede Wereldoorlog, daarom altijd in op het gebruiksvriendelijk opzetten en uitdenken van collectie- en bronnenwebsites, steeds vanuit het zoekgedrag en perspectief van de gebruiker. Heb je vragen hierover, of wil je WO2Net betrekken in een nieuw project waarin online ‘zoeken’ een belangrijke rol speelt? Mail thomas.van.maaren@wo2net.nl.

- **Gebruikersinzichten**
  WO2Net heeft ervaring met het analyseren van doelgroepen in relatie tot websitegebruik. Denk hierbij aan:
  ➔ Het opzetten van gebruikersprofielen met o.a. een focus op jongere generaties of laaggeletterden, en de vertaling daarvan naar functionaliteiten, vormgeving en inrichting van websites.

➔ Het opzetten van gebruikersonderzoek: hoe wordt mijn website gebruikt, wat werkt wel en wat niet? Dit omvat zowel kwaliteitsonderzoek als het gebruik van analytics tools als Piwik PRO, Hotjar en Google Analytics voor kwantitatieve analyses.

Voor meer informatie over onze ervaring met (het meten van) gebruikersinzichten: mail daan.raven@wo2net.nl

- **Innovatie in online presentatie**
  Voor het presenteren van WO2-collecties op meer verhalende en visueel aansprekende manieren en met nieuwe vertelvormen, zoals data stories en datavisualisaties, kan WO2Net een partner zijn. Dat geldt ook voor het fulltext online toegankelijk maken van archieven, waarbij de zoeker/gebruiker zich niet meer een weg hoeft te banen door de klassieke inventaris om tot de gezochte informatie te komen. Op zoek naar WO2Net hierin, als adviseur of partner? Mail thomas.van.maaren@wo2net.nl.

- **Museale en fysieke presentaties**
  WO2Net volgt nauwlettend innovaties op het gebied van museale en fysieke presentaties. Hierbij zien we dat fysieke en digitale interacties steeds meer samensmelten, waardoor innovatieve vertelvormen en technologieën een grotere rol kunnen spelen bij het overbrengen van WO2-gerelateerde verhalen. Bij het ontwikkelen van nieuwe presentaties, zeker als daar innovatieve technologie een belangrijke component is, kan WO2Net partner zijn – te meer als zo'n presentatie als inspiratie kan dienen voor andere WO2-instellingen. Door:
  ➔ (Mee) te schrijven aan projectaanvragen en selecteren van geschikte fondsen.
  ➔ Eigen expertise en data beschikbaar te stellen, ten behoeve van realisatie van het concept.
  ➔ Geschikte professionele partijen erbij te betrekken.
  ➔ Het bieden van technische ondersteuning.

  Voorbeelden van soorten projecten:

  - *Fysieke installaties in de publieke ruimte*
    Voorbeeld: een interactieve herdenkingszuil op een stadsplein waar voorbijgangers verhalen kunnen beluisteren van lokale oorlogsslachtoffers, gekoppeld aan een QR-code die toegang geeft tot meer informatie, archiefmateriaal of een AR-ervaring die de historische gebeurtenissen op die plek tot leven brengt.

  - *Data stories*
    Voorbeeld: een interactieve kaart van Nederland, die de impact van de Holocaust op verschillende steden visualiseert. Per stad is te zien hoeveel Joodse inwoners er waren voor en na de oorlog. Door te scrollen zie je verschillende soorten infographics die worden aangevuld met verhalen en foto's.

- *Gamification en interactie met gebruikers*
  Voorbeeld: een interactieve speurtocht bij een tentoonstelling waarbij schoolklassen vragen beantwoorden, verborgen objecten moeten vinden en puzzels oplossen. Daardoor kunnen ze digitale badges winnen die hun voortgang tonen.

- *XR / Immersieve ervaringen*
  Voorbeeld: een ervaring waarbij bezoekers door een nagemaakte Amsterdamse straat lopen die van 1940 tot 1945 gaat, zodat ze ontdekken hoe de oorlog het dagelijks leven steeds meer beïnvloedde. Een dergelijke ervaring kan in een museum maar ook als AR- of VR-ervaring.

Ideeën of vragen over museale en fysieke presentaties met een digitale twist? Neem contact op met monique.brinks@wo2net.nl.

Wat doet WO2Net niet?

- WO2Net ontwikkelt niet zelfstandig museale presentaties.

...en voor sectorbrede thema's rond publieksbereik

Bij de onderdelen 'houdbaar, vindbaar, bruikbaar' ligt de focus vooral op collecties en data, waarbij de toegevoegde waarde van WO2Net vooral is belicht vanuit het perspectief van individuele instellingen. Daarnaast zijn er ook sectorbrede thema's waarop we een aanbod ontwikkelen voor 'WO2-verhalenvertellers', zodanig dat het veld als geheel ervan kan profiteren. Dat aanbod is ingedeeld in drie categorieën: 'kennis ophalen en delen', 'sectorbrede vraagstukken', en 'onderzoek'.

1. Kennis ophalen en delen

- **Adviesraad Publiek WO2Net**
  Momenteel is op initiatief van WO2Net, onder leiding van Kees Ribbens (NIOD) een adviesraad publiek opgericht met daarin een vertegenwoordiging van academische experts uit diverse disciplines. Zij kunnen het WO2-veld voeden met nieuwe inzichten en perspectieven op het gebied van het bereiken van publiek, specifieke groepen in dat publiek en nieuwe vormen van en inzichten over publieksbereik. De adviesraad adviseert op eigen initiatief, maar kan ook vragen oppakken die vanuit het veld gesteld worden.

- **Kennisbank**
  Binnen de WO2-sector wordt op veel vlakken kennis opgedaan, 'best practices' geïdentificeerd, onderzoek uitgevoerd, en worden tal van methoden ontwikkeld op het gebied van kennisoverdracht die voor collega-instellingen interessant zijn – al was het alleen maar om te weten waar anderen mee bezig zijn of wat er al is gerealiseerd. WO2Net ontwikkelt momenteel een concept voor een online 'hub' binnen de website wo2net.nl waarmee die kennis, inzichten en praktische instrumenten kunnen worden verzameld en beschikbaar gesteld voor anderen in de sector. Planning realisatie: Q4 2025.

2. Sectorbrede vraagstukken

Er zijn vraagstukken of thema's waarmee meerdere WO2-instellingen worstelen, of die soms sector-breed spelen. Dan kan het helpen om die ook op dat niveau te bespreken. Om elkaar te voeden in argumenten en reflectie. Dat hoeft overigens niet te betekenen dat je als instelling op basis daarvan ook altijd tot dezelfde slotsom komt op zo'n onderwerp – en dat hoeft ook niet. Maar dan hebben we wel inzichten en overwegingen van elkaar gehoord en begrepen. WO2Net wil dat debat en die reflectie faciliteren, bij voorbeeld rond de thema's:

➔ Openbaarheid van oorlogsarchieven – hoe beperken we de inperkingen?
➔ Oral history – hoe verwerk je dat goed in publieksgerichte toepassingen, en wat is er eigenlijk allemaal beschikbaar?
➔ Hoe verhoudt de WO2-geschiedenis zich tot het heden – en besteed je daar aandacht aan?
➔ Wat verstaan we als sector onder 'impact' – en hoe meet je die?

Zie jij een thema waarvan het belangrijk is om daar samen met andere WO2-instellingen het gesprek over te voeren? Laat het weten! mail monique.brinks@wo2net.nl.

3. Onderzoek

WO2Net participeert in academisch en toegepaste onderzoeken als dat is in samenwerking met andere partners uit de sector, gericht is op het **vergroten en diverser maken van het publieksbereik van de WO2-sector**, en waarvan de uitkomsten een directe meerwaarde hebben voor meerdere partijen in de sector. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek dat in samenwerking met het NC 4 en 5 mei momenteel wordt uitgevoerd naar hoe laaggeletterde jongeren en taalzwakke ouderen beter bereikt kunnen worden, zowel waar het educatieve materialen betreft als informatieoverdracht in tentoonstellingen.

Daarnaast brengt WO2Net de landelijke gegevens in kaart over de omvang van het aanbod aan producten en initiatieven die te maken hebben met kennisoverdracht WO2 ('informele educatie'), met focus op wat aan jongeren wordt aangeboden buiten het reguliere onderwijs om. Door dit aanbod tweejaarlijks te inventariseren maakt WO2Net beter inzichtelijk wat de WO2-sector aan het totale aanbod aan informatie, materiaal en programma's voor jongeren genereert. Naast het totale volume ervan, geeft deze monitor een concreter beeld van de verdeling daarvan naar thema's, de vorm waarin het wordt aangeboden, voor welke specifieke doelgroepen en in welke regio('s). De eerste **Monitor Kennisoverdracht Jongeren** is in Q2 2025 uitgevoerd onder meer dan 200 aanbieders, in Q3 volgen de resultaten.

Ook kan WO2Net een rol spelen bij:

➔ Het valideren van projecten door een vertaalslag te maken van een wetenschappelijk inzicht naar een concrete toepassing.
➔ Een *proof of concept* of een bepaalde functionaliteit te testen met gebruikers.
➔ En uiteraard het beschikbaar stellen van data vanuit oorlogsbronnen.nl voor historisch onderzoek.

Wat doet WO2Net niet?

- WO2Net ontwikkelt niet zelfstandig lesmateriaal. Ook houdt WO2Net zich niet bezig met het formele, curriculaire lesaanbod.
- WO2Net initieert geen academische onderzoeksprojecten.

Voor meer informatie over activiteiten in het kader van kennis ophalen en delen, sectorbrede vraagstukken en onderzoek? Mail monique.brinks@wo2net.nl. Gaat het om meer educatieve vormen van kennisoverdracht dan is inger.schaap@wo2net.nl het beste aanspreekpunt.